

Per fi tenim, a les nostres mans, i calenteta encara, la monografia del Museu de Ciències de Barcelona "Spring migration in the western Mediterranean and NW Àfrica: the results of 16 years of the Piccole Isole project". Han estat més de vint anys de seguiment mitjançant campanyes d'anellament exemplars, aplicant la metodologia de l'esforç constant, que garanteix la comparació al llarg dels anys i l'establiment de tendències migratòries o poblacionals.

El pes qualitatiu i quantitatiu de les estacions balears, singularment l'Illa de l'Aire a Menorca i Cabrera a Mallorca, ha estat fonamental, com també la participació dels anelladors: la dedicatòria de la monografia ("a tots els anelladors que han participat en aquest projecte, pel seu esforç i dedicació a l'estudi de la migració dels ocells a l'oest de la Mediterrània i el nord-oest d'Àfrica") reconeix el treball additiu, voluntari i entusiasta de desenes d'anelladors amateurs, coneixedors sovint, en molt major mesura, de la realitat de la nostra avifauna que l'administració encarregada de protegir-la i gestionar-la.

La nova administració autonòmica dels parcs balears, i figures fa

temps senyeres, ai, de l'ornitologia balear, han menyspreat els treballs de seguiment basats en l'anellament científic, bé per incompatibilitat ideològica –cosa que es pot entendre en el primer cas– bé per incomprensió de la seva importància i la rellevància de les dades aportades –cosa també comprensible en el primer cas, però veritablement sorprenent en el segon.

El seguiment a llarg termini és un dels requeriments necessaris en aquests moments per a poder entendre els fenòmens de canvi global detectats en nombre creixent a partir del canvi climàtic, i correlacionar ambdós fenòmens. El problema és que els projectes de recerca de caire estrictament científic i universitari tenen una duració normal de quatre o cinc anys, sis com a màxim, absolutament insuficient per a valorar fenòmens que es desenvolupen mitjançant patrons additius, lents i progressius –com ara els canvis fenològics–, i que, habitualment, necessiten períodes de seguiment de més de vint anys. El problema és tan greu que ha estimulat la posada en marxa a Estats Units, i poc després a la resta del món, de programes de seguiment a llarg termini, denominats LTER (de Long Term Ecolo-

gical Research); a Espanya existeix un programa en marxa, amb estacions de seguiment complexes instal·lades a tot arreu, des de zones humides com Doñana fins als llacs cimers del Pirineu lleidatà. No hi ha cap illa mediterrània al programa LTER; Cabrera ha estat convidada recentment a formar-ne part, i el projecte Piccole Isole és, fins ara, la nostra aportació de més llarga durada, si més no l'única.

En el cas de l'ornitologia, el seguiment a llarg termini ens aporta, a més, la informació clau per a valorar les tendències poblacionals de disminució, estabilitat o augment, necessàries per a decidir, entre d'altres, les mesures de conservació que les administracions han d'adoptar per a garantir llur conservació.

Però això no ho hauríem d'explicar nosaltres. La realitat és que, amb el mentider nom de la crisi, les campanyes d'anellament a espais naturals protegits promogudes per Espais de Natura Balear desapareixen enguany, amb el resultat desastrós del trencament de la continuïtat de les dades científiques obtingudes. Al Parc Nacional de Cabrera la mesura sembla especialment dolorosa i contribueix a la sensació creixent a àmbits conservacionistes que el Parc nacional estava millor gestionat en mans de l'Estat.

Donem doncs la benvinguda a aquest magnífic treball, del qual el GOB, a través del grup d'anellament, es felicita i enorgulleix, com a contribució a l'avanç de la ciència de la conservació dels aucells al nostre país i a tota la Mediterrània. •

Bulgària

Text i fotos: Josep Manchado

Aquest viatge a la costa oriental de Bulgària, al mar Negre, es va originar a les llargues jornades d'observació de la migració a Albercutx, per part d'un bon nombre dels que formem part del GORA (Grup d'Observació de Rapinyaires d'Albercutx). Si bé inicialment érem un grapat els qui pensàvem fer el viatge, la crisi va seguir colpejant l'economia de les Illes durant el 2011 i, finalment, només vàrem poder anar-hi tres: Juanjo Bazan, Maties Rebassa i Josep Manchado.

Quan vàrem començar a parlar d'anar a veure ocells a Bulgària, a la costa del mar Negre, l'objectiu principal era coincidir amb el pas migratori dels grans rapinyaires que aprofiten aquestes costes orientals per a baixar en el seu camí cap al sud i poder veure, per tant, els grups migratoris d'aquests grans ocells. Així, esperàvem veure les grans àguiles i aligots de l'est d'Europa que són molt rars aquí, a l'oest del Mediterrani. No vàrem tenir gaire sort, però. Almenys, no amb aquest primer objectiu, ja que un anticicló potentíssim (a l'entorn de 1032 mb) es va instal·lar sobre la zona i va alterar completament la circulació habitual de l'aire a la costa del mar Negre, que normalment és de ponent. En lloc d'això, tots els dies van estar dominats per vents de llevant que feien que el pas principal es produís cap a l'interior en un gran front obert i no sobre la línia de costa, com ocorre quan els vents són els habituals des de l'interior.

Capsigrany roig
Lanius collurio

Malgrat aquesta decepció, el viatge va ser prou interessant ornitològicament parlant (vérem 163 espècies, ni més ni menys, moltes de les quals noves per a nosaltres) i a més comptà amb l'afegit de tenir una bona relació qualitat/preu, ja que es tracta d'un viatge curt, directe des de Palma als mesos d'estiu, i amb uns preus a la destinació molt barats. Així, una setmana a un hotel "normalet", incloent el berenar ens va costar uns 65 euros per persona (els 7 dies), amb la resta de preus igual d'econòmics, sobretot els menjars als pobles no turístics.

Abans de començar a parlar d'ocells, direm unes paraules sobre Bulgària, on el primer que crida l'atenció és que fora de les zones més turístiques, l'ús de l'alfabet ciríl·lic és total i absolut: no oblidem que el seu inventor o creador al segle X va ser un monjo búlgar a partir del grec. A mode d'exemple podem dir que "София" és Sòfia, "Бургас" és Burgas i "Варна" és Varna. Per això, resulta convenient, com va ser en el nostre cas, que un dels viatgers aprengui una mica de búlgar durant els mesos previs al viatge, tal com va fer en Juanjo, fet que ens facilità molt l'orientació i la comunicació amb els locals, sobretot als poblets de l'interior. La segona cosa que crida l'atenció d'aquest país, després de la dificultat d'acostumar-se a llegir en ciríl·lic, és la manera de conduir i comportar-se a les carreteres: els límits de velocitat no existeixen, fins i tot als pobles, ni tampoc els semàfors o passos de vianants i es condueix a molta velocitat i de forma molt agressiva. La sensació permanent que es té quan es circula en aquelles carreteres plenes de clots i sotracs és que el temps ha tornat enrere 25 o 30 anys i recordes com es circulava a Mallorca en aquells anys. Tot això s'agreuja per la gran quantitat de persones que caminen o porten bèsties o carros per les voreres de les carreteres, ja que la benzina no té preu búlgar, sinó europeu i això fa que moltíssima gent no pugui accedir als cotxes i es desplaci a peu, amb un perill evident i permanent.

L'estada es va desenvolupar per complet a la zona de Burgas i la costa oc-

cidental de la mar Negra, a l'est de Bulgària, tot i que vàrem centrar-nos bàsicament a sis zones de d'ecosistemes diversos als quals preteníem observar les diferents espècies: el conjunt de llacunes d'Atanasovsko; el pas de muntanya de Dyulinsky Prohod; les salines costaneres de Pomorie; el Cap Kaliakra, la zona del llac Mandra i la Reserva de Poda i els turons boscosos de Poroy. Si abans de partir esperàvem que l'ocell del viatge fos l'àguila pomerània (*Aquila pomarina*), l'àguila marina (*Haliaeetus albicilla*), l'àguila cridanera (*Aquila clanga*) o, fins i tot, l'aligot rogenc (*Buteo rufinus*). Al final, l'ocell del viatge va ser molt més petit i menys vistós, el capsigrany roig (*Lanius collurio*), al qual el primer i segon dia cercàvem amb interès, amb frenades incloses quan en vàiem algun exemplar, i que al final vam poder veure a centenars, amb unes densitats realment sorprenents, especialment a la zona del cap Kaliakra. Això sí, tots, o gairebé tots, eren femelles i joves, ja que els mascles ja havien partit cap al sud i només en vàrem poder veure un parell.

Llac d'Atanasovsko - Es tracta d'un gran llac situat al nord de Burgas, molt alterat (en part es troba dessecat i cultivat i en part transformat en salines) però d'una gran riquesa en aus, sobretot rapinyaires i altres planadores. A la vorera oriental del llac hi ha un punt d'observació on els ornitòlegs locals (armats de potentíssims prismàtics de tipus soviètic, recolzats sobre trespeus) fan els recomptes de les aus que passen en migració i també uns còmodes bancs per a l'observació. També trobarem birdwatchers britànics i escandinaus que pentinaven els cels amb els seus telescopis, la qual cosa facilitava molt la detecció de les rapinyaires que s'apropaven. Tot i les dures condicions (ja hem comentat que gens habituals per a l'època de l'any), vàrem poder observar el pas d'aligots (*Buteo buteo ssp. vulpi-*

Àguila pomerània
Aquila pomarina

nus), aligots vespers (*Pernis apivorus*), arpelles (*Circus aeruginosus*), una àguila marina, un juvenil d'àguila imperial oriental (*Aquila adalberti*), les primeres àguiles pomerànies (fins a 5 juntes) i alguns dels pocs falcons torters grecs (*Accipiter brevipes*) que aconseguíem veure en tot el viatge. A la zona central del llac hi havia permanentment pelicans (*Pelecanus onocrotalus*), més d'un miler en moltes ocasions, acompanyats sovint per grupets molt menors de l'amençat pelicà cresp (*Pelecanus crispus*). Els voltants del llac, quasi semiesteparis, eren lloc de sedimentació de rapinyaires i hi destacaven els aligots rogencs (*Buteo rufinus*). Llàstima que no ens n'adonàrem fins als darrers dies!

Pas de Dyulinsky Prohod - Les regions de Varna i de Burgas estan separades per unes muntanyes molt antigues i gastades, de formes arrodonides i suaus. En aquestes muntanyes, més turons que muntanyes, es troba el pas de Dyulinsky Prohod, d'una altura de 420 m. Hi anàrem acompanyats d'un guia local i férem algunes aturades als boscos de caducifolis i a petites planures herbàcies. En una d'aquestes localitzàrem un dels passeriformes que més ganes ens feia: la coablanca isabel (*Oenanthe isabellina*). Els boscos es trobaven farcits de picots (Bulgària és un dels millors països europeus per als picots, sense cap dubte). Entre altres espècies poguérem veure el picot menut (*Dendrocopos minor*) i el mitjà (*Dendrocopos medius*). També ens sobrevolà un astor (*Accipiter gentilis*) mentre intentàvem localitzar, amb èxit, el ferrerico lúgubre (*Parus lugubris*), una altra especialitat de la zona. Finalment, a les zones arbustives els petits sílvids eren abundantíssims, sobretot els busquerets (*S. borin*, *S. atricapilla*, *S. curruca*...). Un de nosaltres va tenir la sort de poder detectar una bosqueta

Pelica
Pelecanus onocrotalus

Pica-soques
Sitta europaea

pàl·lida oriental (*Hippolais pallida*) i un ull de bou pàl·lid oriental (*Phylloscopus orientalis*), dels darrers que quedaven per la zona, ja que la majoria ja havien partit cap al sud. Ja al pas de Dyulinsky no poguérem veure molt de pas de rapinyaires (altre cop per culpa del potentíssim anticicló), si bé un gran grup d'uns 700 pelicans ens va tenir entretinguts una estona, com també el constant moviment d'abellerols (*Merops apiaster*) i uns quants petits fal·cònids. També vàrem gaudir de la presència propera d'un parell d'àguiles reials locals (*Aquila chrysaetos*).

Salines de Pomorie - Les salines de Pomorie es troben just a l'entorn urbà de la ciutat de Pomorie, una ciutat turística però d'aspecte molt soviètic, i disposen d'un centre de recepció i d'un museu de la sal. A les salines, les aus més destacades varen ser els larolimícoles. Les espècies que s'hi poden veure són, més o menys, les mateixes que per aquí, si bé a la zona hi ha certes especialitats que vàrem estar cercant durant alguns dies. Finalment, si bé se'ns va escapar alguna espècie, com per exemple la xivitona cendrosa (*Xenus cinereus*), sí vàrem tenir sort amb altres com el corriol becadell (*Limicola falcinellus*) o l'escuraflascons becfí (*Phalaropus lobatus*), o la camaverda menuda (*Tringa stagnatilis*), prou abundant a la zona. També observàrem molts gavinons (*Larus minutus*), gavines capnegres (*Larus melanocephalus*) o de bec fi (*Larus genei*), per exemple. Els corbmarins pigmeus (*Phalacrocorax pygmeus*) eren també comuns i... realment pigmeus!

El Cap Kaliakra - Kaliakra és una

regió plana i molt ventosa situada al nord de Varna, bastant lluny de Burgas, i hi destaca la presència del cap del mateix nom, una extensió de terra que s'endinsa en el mar Negre, cosa que la converteix en una mena d'embut on s'hi arrepleguen grans quantitats d'ocells migratoris. A part de veure-hi a plaer algun falcons torters sedimentats, sense cap dubte allà els reis varen ésser els capsigranys. Com ja hem dit, els capsigrans roigs eren abassegadorament abundants: n'hi havia a cada mata, a cada arbust, de vegades dos, i tot en el mateix metre quadrat! Els mascles adults ja havien partit quasi tots i ens haguérem de conformar amb femelles i joves, però va ser certament espectacular. I entre tant rogec aconseguírem veure un parell de capsigranys menuts (*Lanius minor*), que en canvi són més grans que els rogecs, una altra de les espècies que ens feia moltes ganes veure. No va haver-hi sort amb altres de les espècies cercades: les coablanques de pit negre (*Oenanthe pleschanka*) abundants a la zona però que ja havien marxat, l'arpella russa (*Circus macrourus*), una de les espècies més cercades a tot el viatge sense sort, i el falcó torter grec.

Els llacs de Mandra i la Reserva de Poda - Si Atanasovsko és un llac situat al nord de Burgas, Mandra és el gran llac situat al sud. Enmig hi trobem el llac de Burgas, molt més urbà i menys interessant. La zona sud del llac Mandra és la que presenta major interès, amb petites llacunes laterals i amb la Reserva de Poda situada a la franja de terra que separa el llac del golf de Burgas. Per ventura una de les imatges que més recordem de la zona és

la de les fileres interminables de pelicans volant ran de terra i a posta de sol, que van a dormir a aquests grans llacs. Passen per sobre de carreteres perifèriques a molt baixa altura, però la gent d'allà està tan acostumada a la seva presència que ni se'ls mira. Evidentment, nosaltres sí que els observàvem i els fèiem fotos, mentre els locals ens miraven encuriosits. Entre els passeriformes, destacariem l'observació d'un rossinyol oriental (*Luscinia luscinia*), bastant confiat, i entre els rapinyaires un falconet (*Falco subbuteo*) que capturà amb èxit un hirundínid davant els nostres ulls. A la Reserva de Poda, on segons es comenta s'hi han detectat més de 240 espècies, observàrem de nou moltíssims corbs marins pigmeus (des d'observatoris de fusta habilitats a l'efecte), i tinguérem la sort d'albirar per un breu espai de temps un xàtxero citrí (*Motacilla citreola*), un altre dels passeriformes que ens feia més il·lusió. També observàrem alguns corriols becadells més i alguna llambritja de bec vermell (*Sterna caspia*), entre molts altres larolimícoles.

Els turons boscosos de Poroy - A la zona de Poroy es troben tota una sèrie de boscos aclarits, semblants a les deveses extremenyas, de gran interès perquè, tal com passa al pas de Dyulinski, es tracta d'una zona més elevada des d'on resulta possible veure les aus planadores més a prop. Vàrem pujar-hi unes quantes matinades, ja que es trobava molt prop de la zona turística d'Slanchev Briag (o Sunny Beach per als turistes). Passàrem llargues estones a prop d'un abeurador per al bestiar, on anaven a beure bones quantitats de passeriformes, còrvids i picots. Allà

Els tres companys de viatge

vèrem el picot siri (*Dendrocopos syriacus*) i l'enorme picot verd (*Picus viridis*), i ens cansàrem d'observar els papamosques menut (*Ficedula parva*); una altra vegada femelles i joves, ja que els mascles ja havien partit. Per sobre dels grans roures, a baixa altura, ens passaren algunes àguiles marcenques (*Circaetus gallicus*), a més d'aligots i altres rapinyaires.

Finalment, el darrer dia teníem unes hores "mortes" a Sofia, entre l'arribada des de Burgas i la partida cap a Palma, així que les vàrem dedicar a visitar algun dels grans parcs del centre de la capital, on és possible veure alguns dels picots més rars de la zona. No vàrem tenir massa

sort, era dissabte amb sol i bona temperatura i hi havia molta gent i el cansament després de tants dies de birdwatching va fer que tampoc cerquéssim gaire, tot i que els parcs de Sofia són realment espectaculars. Així i tot, vàrem poder veure a plaer alguns còrvids, entre els quals destacaven els cridaners gaigs (*Garrulus glandarius*), picots, pica-soques (*Sitta europaea*) i petits passeriformes locals que incrementaren la nostra llista fins a les espectaculars 163 espècies en una setmana, que no està gens malament.

Com hem dit, en aquesta ocasió el viatge va ser del tipus extreme birding, amb observació d'ocells des de la sortida

Kaliakra